

*Герасименко Сергій Сергійович,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри статистики;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ЯКІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ ФІНАНСОВОГО РИНКУ: СТАТИСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Ефективність та швидкість розвитку реальних секторів економіки на пряму пов'язані з ефективним розвитком фінансового сектору.

Загальновідомо, що економічне зростання, яке обумовлюється обсягом інвестицій, залежить від:

- обсягу заощаджень;
- сальдо торговельного балансу;
- збалансованості державного бюджету.

Забезпечити необхідну для цього взаємодію заощаджень та інвестицій має державний бюджет та фінансова ринкова система. При цьому фінансові інститути дуже вразливі щодо впливу як втрати громадської довіри, так і втрат, зумовлених необережною чи шахрайською поведінкою своїх менеджерів та співробітників. У свою чергу, дійсне чи очікуване банкрутство головних фінансових інститутів підвищує ризик макроекономічної стабільності. Слід також зауважити, що довіра до фінансових інститутів в Україні серйозно підірвана різними комбінаціями макроекономічної нестабільності, нерациональної фінансової політики, впливом наявності регулюючих програм з підтримки певних позичальників, політичним втручанням у фінансові операції, низьким рівнем якості управління, невідповідним контролем. При цьому ефективність розвитку фінансового сектору від впровадження реформ залежить не стільки від якості самих реформ, скільки від стану “здоров’я” фінансових інститутів, їх здатності адекватно реагувати на зміни правової бази та економічного стану країни, на зростання конкуренції.

Ураховуючи наведене, справедливим буде висновок, що розроблення стратегії фінансового сектору має базуватися на результатах аналізу адекватності існуючих фінансових інститутів певним правовим та галузевим стандартам, оцінці ефективності їх діяльності, відповідності обсягу та якості послуг вимогам ринку. Тобто для обґрунтованих та надійних дій кожний суб'єкт ринку потребує інформації двох видів:

1) узагальнюючої, яка б характеризувала кон'юнктуру певного сегмента ринку (стан, тенденції розвитку, прогноз);

2) конкретної, яка надає характеристику кільком учасникам ринку, з яких суб'єкт буде намагатися обрати для себе партнера для подальших ринкових відносин (як і узагальнююча інформація, ці дані повинні характеризувати стан, тенденції розвитку, прогноз, але вже щодо кожного потенційного партнера).

Отже, проблема якісного інформаційного забезпечення є першочерговою для забезпечення надійного і ефективного функціонування фінансового сектору, а разом з ним – і національної економіки. Як відомо, інформаційне

забезпечення – це сукупність відомостей про явища та процеси суспільного життя, які орієнтовані на певних користувачів. Тобто інформація – це продукт збирання й обробки даних і має відповідне аналітичне призначення.

Процес формування якісної інформаційної бази потребує чіткого планування першого етапу статистичного дослідження, яким є статистичне спостереження. Статистичне спостереження – це спланована, науково організована реєстрація масових даних про соціально-економічні явища та процеси, а статистичні дані – системні кількісні характеристики цих явищ і процесів. Саме масовість відрізняє статистичні дані від інших, оскільки завдяки переходу від окремих фактів до масових можна визначити загальну закономірність, позбавлену впливу випадкових причин. Ступінь масовості залежить від рівня узагальнення досліджуваних явищ. На макрорівні збирають дані про явища та процеси загальнодержавного характеру. Це відомості про виробничий потенціал держави, розмір її фінансових ресурсів, експорт-імпорт товарів, обсяг приватизації об'єктів, рівень безробіття, кількість зареєстрованих злочинів. На мікрорівні дані є також масовими, але іншого гатунку. Матеріали, що їх збирають окремі міністерства, відомства, підприємства, установи, товариства та фірми, характеризуються певною фрагментарністю. Але як перші, так і другі обов'язково мають кількісну визначеність, завдяки чому підлягають нагромадженню, зведенню й узагальненню. Останнє можливе лише за умов забезпечення їх системності та якості.

Оскільки від якості даних статистичного спостереження залежать результати подальших оцінок та висновків, вони мають відповідати певним вимогам:

1) вірогідність даних, тобто їх відповідність реальному стану. На жаль, ця вимога іноді не додержується як на мікро-, так і на макрорівні. Прикладом можуть бути матеріали переписів населення на території України в період громадянської та Другої світової війни. Вони не врахували значних втрат населення внаслідок репресій, розкуркулювання та голодомору. На мікрорівні типовими є приховування частини доходів від оподаткування як юридичними, так і фізичними особами. Або інший приклад: перебільшення розміру кредитних ресурсів комерційних банків для забезпечення нормативного мінімуму, встановленого Нацбанком України. Досягти достатньої вірогідності можна, з одного боку, усуненням умов для таких викривлень (наприклад, шляхом удосконалення податкової системи або зміни кредитної політики Нацбанку щодо комерційних банків), а з іншого – застосуванням більш чутливої системи оціночних показників;

2) повнота даних як за їх обсягом, так і по суті. Для забезпечення повноти даних «по суті» мають бути використані відповідні статистичні методи ієрархічного аналізу, що дозволяє обґрунтувати коло учасників ринку, інформація щодо яких є найбільш вичерпною і надійною. Згадувані методи статистичного аналізу забезпечать також виділення найбільш значущої частки даних ігноруючи другорядні аспекти;

3) своєчасність як збирання, так і подання даних. Дотримання цієї вимоги щодо фінансового ринку в разі розроблення відповідних програм формування

файлів даних та визначення точних термінів їх пересилання адресатам у ХХІ столітті не становить значних проблем завдяки розвитку комп'ютерних технологій, які застосовують усі без винятку учасники фінансового ринку;

4) порівнянність даних у часі або у просторі. Під цим розуміється стабільність – за складом та структурою – статистичних сукупностей, які є джерелом даних. Гострою є проблема порівнянності фінансових показників, як будь-яких вартісних показників, у часі: умовність їх перерахунків для усунення впливу інфляції є також складною проблемою, що потребує першочергового вирішення для забезпечення якості даних.

При цьому слід урахувати, що з переходом національної статистики на міжнародні стандарти в Україні мають застосовуватися методики збирання даних та обчислення статистичних показників, узгоджені із зарубіжними зразками. Саме їх застосування забезпечить якість даних щодо фінансового сектору при снілкуванні України з міжнародними фінансовими установами та організаціями

5) доступність даних. З переходом України до ринкових умов господарювання питання доступності даних, у першу чергу – щодо фінансового сектору, стоїть досить гостро. У зв'язку з тим, що зараз більшість матеріалів державної статистики стали відкритими, респонденти під різними приводами намагаються уникнути надання даних про свою діяльність навіть у тому випадку, коли надання вичерпних і правдивих даних може допомогти їм розв'язати певну складну ситуацію у своєму бізнесі завдяки своєчасному надходженню допомоги від певних фондів чи державних структур. Відсутність інформованості керівників деяких структур про позитивні наслідки забезпечення повноти та своєчасності реєстрації даних призводить до порушення вимоги доступності.

Державна статистика України докладно зусиль для забезпечення якості тих даних, які вона збирає та обробляє. З іншого боку, її можливості просування в цьому напрямі обмежені якістю даних, що надходять до Держстату України від респондентів, особливо в тому випадку, коли ці дані свідомо перекручуються ними з метою ввести в оману органи контролю та інших учасників ринку, зокрема фінансового.